

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies decimus et undecimus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1868

Acta S. Zenaidis Auctore anonymo, Ex Codice Ms. Vaticano signat. 866,
Interprete Cornelio Byeo

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71246](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71246)

A sensu produnt, mentionem instituat; verum, etsi sic habeat, nec ipsam etiam Philonillam usquam nominet, dicta tamen, quæ scripsit, Acta, quod hic modo, ut fidem, num. xi datam, liberem, est monstrandum, ad ipsammet S. Zenaïdem, S. Philonillæ sororem, non vero ad alteram homonymam, spectant.

de fide, quam mereantur, adjungo; hæc sane, ut apparet, haud admodum est magna. Præterquam enim, quod de S. Zenaïde, ut jam monui, admodum jejune loquantur, nec ullam prorsus, e qua, quandonam vel hæc floruerit, vel scripta ipsamet sint, determinari queat, notam chronicam suppeditent, nihil etiam, quo commendari mereantur, includunt. Ast, quamvis sic habeat minimeque adeo, quæ referunt, pro certis sint habenda, ea tamen, prout e codice pervetusto Ms. Vaticano 866 excerpta penes nos exstant, typis subjecta, addita etiam, quam adornavi, interpretatione Latina, hic exhibere est visum, ut, cum supra mihi laudanda aliquoties fuerint, ipsemet per se examinare, an præstitum id a me recte sit, studiosus lector queat.

AUCTORE C. B.

hæcque, utut haud magnæ fidei, sunt edenda

17 Pleraque enim, quæ de S. Zenaïde narrant, compendio in Sanctarum nostrarum, quod supra num. 4 e Synaxario Sirmondiano huc transcripsi, elogio, uti hoc cum illis conferenti patescet, continentur; quare, cum ad S. Zenaïdem, S. Philonillæ sororem, non autem ad alteram homonymam elogium illud, uti ipsemet, quem præfert, titulus fidem facit, certo pertineat, enimvero, quin pariter dicta Acta ad S. Zenaïdem, S. Philonillæ sororem, spectent, dubitandum non est. Pauca modo

ACTA S. ZENAÏDIS

B

Auctore anonymo,

E

Ex Codice Ms. Vaticano signat. 866,

INTERPRETE CORNELIO BYEO

* ἱερανίσαι

Φιλοσοφίας λόγον ἱερανῆσαι* βούλομαι, εἰς τὸ διεγείρειν τὸν νοῦν τῶν ἐντυχανόντων, καὶ δεῖξαι πάντων, ὅτι οὐδὲν τὸ κολῶν ἢ ἐμποδίζον τὸν τῆς σοφροσύνης, ἤγων ἀσκήσεως, δρόμον ἐξανάειν. Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις γυνὴ τις Θεοσεβῆς, καὶ κατὰ πάντα ἀγιοπροπέης, ἣ ὄνομα Ζεναΐς. Αὕτη καταλείψασα τὰ ἑαυτῆς ἅπαντα, ἅμα καὶ τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν, ἐπορεύθη ἐν ὄρει κειμένη κατὰ Βορρῶν χωρίου ἀπὸ κτήματος ἐπιλεγομένου Δημοτηριάδος ὑπὸ τὴν ἐνορίαν Ταρσέου, καὶ καὶ κατοίει ἐν σπηλαίῳ, νηστείας καὶ ἀγρυπνίας, καὶ χριστευίας τὸ ἑαυτῆς ζῶμα καταστίζουσα, πικραῖς* δειήσασιν ἐκλιπαρούσα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας, καὶ καταλίπασα τῆς ἐλληνικῆς πάσης.

Vitæ, monastice actæ, volo reddere rationem, ut eorum, qui in hæc inciderint, mentem excitent, omnibusque ostendam, nihil faciendum quidquid prohibet aut impedit, ne continentia, id est, vitæ asceticæ, cursus perficiatur, In diebus illis exstitit mulier quædam religiosa ac in omnibus sancta, cui nomen Zenaïs a. Hæc, bonis suis omnibus, juxta ac propria Sorore, relictis, in montem, versus regionis, quæ, indito ei a re, quam completitur, nomine, Demetrias b vocatur, Septentrionalem plagam intra Tarsensium terminos situm, se recepit ac ibidem in spelunca habitans jejuniisque ac vigiliis humique præterea cubando corpus suum affligens, Dominum nostrum Jesum Christum pro mundi salute et erroris ethnici destructione precibus assiduis obtestabatur.

S. Zenaïs in eremum, relictis omnibus, secedit, dumque sancte ibidem vivens

* πικραῖς

C

2 Προσέφερον δὲ αὐτῇ τοὺς κακῶς ἔχοντας, καὶ τοὺς ὀφλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, ἔτι δὲ καὶ τὰ βροφῆ ποικιλίας νόσοις κατεχόμενα, καὶ τοὺς καταβαρεῖς ἀλείφουσα ἐλαίῳ, καὶ ἐν ὄνματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑγιεῖς ἀπέλυεν, ὥστε θαυμάζειν ἅπαντας ἐπὶ τοῖς γινουμένοις μεγάλοις σημείοις ὑπὸ τῆς ἁγίας Ζηναΐδος, καὶ μεγάλως δοξάζοντες τὸν Θεόν, ὑπέστρεφον ἐν εἰρήνῃ εἰς τοὺς ἰδίους οἴκους. Ἄνδρες δὲ τινες Θεοσεβεῖς καὶ τὸν βίον ἀκατήγηστοι ἦσαν ἐν τῇ αὐτῇ χώρῃ. Ὄνομα τῷ πρώτῳ Πάππας, καὶ τῷ δευτέρῳ Πατέρως, καὶ τῷ τρίτῳ Φιλοκύρις.

2 Porro ad eam male habentes atque a spiritibus immundis vexatos, adhuc autem et pueros, variis morbis detentos, ducebant, malisque pressos oleo ungens, sanos eos in nomine Domini nostri Jesu Christi dimittebat, adeo ut omnes signa magna, quæ a sancta Zenaïde fiebant, mirarentur, ac in domos suas magnopere laudantes Deum in pace reverterentur; quidam autem viri religiosi ac vita irreprehensibiles in eadem regione erant: prior Pappas, secundus Pateras tertiusque Philocyris vocabatur c.

signa magna facit, a tribus viris religiosis

* ἱερανίσαι

3 Οὗτοι ἀκούσαντες περὶ τῆς ἁγίας Ζηναΐδος, καὶ τὰ ὑπ' αὐτῆς γινόμενα σημεῖα θεῖα ζήλῳ φερόμενοι, ἐπὶ τὴν συντυχίαν τῆς ἁγίας ἐπήλθοντο. γνωρισθέντες δὲ αὐτῇ, συνεχῶς ἐπορεύοντο καταμαρτυράοντες τὸν τῆς ἀσκήσεως αὐτῆς πόνον. αὕτη δὲ τὰ αὐτῆς εἰωθότα, τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ ἀγρυπνίᾳ ἑαυτὴν καταστίζουσα, τὸν τῆς ἀσκήσεως ἥνεν δρόμον, μετὰ θαυμάσιον ὑπετείνουσα τὸν Θεόν, ἐν ἀγνίᾳ τὸν ἑαυτῆς βίον διεξελθεῖν, καὶ εἰρηθεῖσαι τὴν οἰκουμένην.

3 Hi, cum de sancta Zenaïde signisque, quæ ab illa fiebant, audivissent fieri sermonem, divino zelo abrepti ad colloquendum cum ea incitabantur, cumque in cognitionem ipsius venissent, assidue ad illam pergebant, asceticæ, quam ducebat, vitæ laborem et molestiam diligenter considerantes; ea autem more solito jejuniis sese et vigiliis macerans, Deoque, ut sic vitam in puritate transigere mundumque in pace vivere concederet, cum lacrymis supplicans, monasticæ vitæ cursum conficiebat.

fræquenter invisitur,

A. ANONYMO. qui, dum fixo etiam apud Sanctam domicilium, post eum ea Dei verbum in locis vicinis

4 Porro viri religiosi venerandæ et gloriosæ et sanctæ Zenaidis certamina, signaque, quæ ab ea fiebant, contemplati ad pedes ejus acciderunt, ac, ut domicilium suum prope ipsam figere fas esset, rogantes, precibus et orationibus unanimiter vitæ asceticæ cursum agebant, unoque spiritu et corde in Domino unum idemque sentiebant; etenim et nocte et die Dei eloquia meditabantur multisque laboribus et precibus sanationes perficiebant. Aliquanto vero post tempore viri vere religiosi sanctæ Dei Famulæ dicunt: " In propinquos vicos et agros " pergamus Deique verbum in hominum auri- " bus seramus, ut, quæ per preces tuas fiunt, " miracula omnes cognoscant d. "

d disseminaturi exeunt, insidias appetuntur.

5 Cum ipsa autem exivisset simulque iter facerent, omnem morbum omnemque languorem sanctis suis precibus expellebant; verum malignus et invidus diabolus, qui humano generi semper impedimento est ad salutem, in viros aliquot ex iis, qui prope locum habitabant, est ingressus, consiliumque inierunt, ut una cum S. Zenaide Dei servos, veluti nimirum superstitione quadam e miracula facientes, dolo comprehenderent, recte eos vivere, haud rati; volebant autem, prout dictum est, eos comprehendere, ut eos, quo pœnas darent impurisque diis, non secus atque ipsi, sacrificarent, præsidis potestati traderent.

hisque per Zenaidem discessis, illi quidem Tarsum abeunt, hæc vero

6 Ast sancta Dei Famula, auditis insidiis, hominem quemdam religiosum accedit, innotique cum Dei servis consilio, ait eis: Filioli mei desiderabilissimi, tempus est difficile. Agrite, e locis hisce discedamus ac ad propria proficiscamur, ut ab hominibus malitiosis et improbis liberemur; ipsi autem consilio ejus obsecuti non sunt, sed inde profecti iverunt in civitatem Tarsum; ea vero locum potius solitarium et quietum quærebat ad vivendum; omnibus autem orantibus sanctasque ejus preces postulantis, multas horas, capite inclinato, Domino nostro Jesu Christo cum lacrymis supplicabat dicens: " O Deus ante omnia secula " atque in secula permanens! O Deus Abraham " et Isaac et Jacob.

pro ipsis orans ad solitudinem revertitur,

7 " O Deus, qui misisti Filium tuum unigenitum, Dominum nostrum Jesum Christum, " qui omnem morbum et omnem languorem " sanat, mortique eripit et ad vitam transfert " credentes in eum, da ipse etiam nunc, Do- " mine, Famulæ tuæ simulque servis tuis Pap- " pæ, Patere et Philocyridi in nomine tuo omnem " morbum e creaturis tuis expellere. " Cum igitur omnes dixissent Amen, cum lacrymis benedicentes Deum abierunt; Dei quidem servi ad locum, quem proposuerant, sese contulere, sancta autem Zenais ex agello, Septemtrionalem plagam versus sito, est reversa. Porro cum in domum suam venit, gravis est, flexisque genibus, cum lacrymis precatâ est dicens: " Domine Deus Patrum nostrorum Abraham et " Isaac et Jacob justique horum seminis, gra- " tias tibi ago, quod et in ægrotantibus et in " obsessis per spiritus immundos, et in viris et " in mulieribus, et in oppressis et in infantibus, " et in jumentis et in omnibus me semper ex- " audieris.

ibidemque mortua

8 " Nunc etiam, misericors Domine; da mihi " hanc gratiam per unigenitum Filium tuum, " Dominum nostrum Jesum Christum, et me " a Viris impiis libera salvamque usque ad fi- " nem custodi et ex laqueo diaboli eripe f. " Igi-

4 Κατανοήσαντες δὲ οἱ θεοσεβεῖς ἄνδρες τοὺς ἀγώ- D νας τῆς ἀγίας καὶ ἐνδόξου καὶ ὁσίας Ζηναΐδος, καὶ τὰ σημεῖα τὰ ἐπ' αὐτῆς γινόμενα, προσέπεσαν αὐτῇ δέχμενοι πλησίον αὐτῆς ποιῆσαι τὴν αὐτῶν κατοίκησιν, ὁμοθυμαδὸν ταῖς προσευχαῖς, καὶ ταῖς δεήσεσιν, τὸν τῆς ἀσκήσεως ἥμισυν ὄρμον ἐν ἐνὶ πνεύματι, καὶ μίᾳ καρδίᾳ ἐν Κυρίῳ τῷ ἐν ἐφρόνουσιν υἱκτόστε γάρ καὶ ἡμέρα τὰ τοῦ Θεοῦ λόγια ἐμελέτων* καὶ διὰ πολλῶν πόνων καὶ δεήσεων τὰς ἰάσεις ἐπέτε- λουν. Μετὰ δὲ τινὰ χρόνον οἱ ὄντας θεοσεβεῖς ἄνδρες λέγουσιν τῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ δούλῃ: Περαιδωμένον εἰς τὰς ἐχόμενας κώμας, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς, καὶ κατασπειρωμένον τοῦ Θεοῦ λόγον ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώπων ἀκουαῖς, ἵνα γνῶσιν πάντες τὰς διὰ τῶν ἁγίων σου προσευχῶν γινόμενας θεοσημείας.

* ἐμελέτων

5 Ἀυτῆς δὲ ἐξελεύσασθαι, καὶ ἅμα τὴν πορείαν, πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν διὰ τῶν ἁγίων αὐτῶν δεήσεων ἀπήλαυνον· ὁ δὲ πονηρὸς καὶ βλασφημὸς διάβολος, ὁ αἰεὶ τῶν ἀνθρώπων γένει ἐμπόδιον γινόμενος εἰς τὸ σασθῆναι, εἰσῆλθεν ἐν τισιν ἀνδράσιν τῶν περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον, καὶ συνεβουλεύσαντο, ὥστε κρατῆσαι τοὺς τοῦ Θεοῦ δούλους ἅμα τῇ ἀγίᾳ Ζηναΐδι, ὡς δῆθεν ἐν περιεργασίας τινὸς τὰς θεοσημείας ποιοῦντας, μὴ ὑπολαβάνοντες διάγειν αὐτοὺς ὁρ- θῶς· ἐβούλοντο δὲ, ὡς εἰρηται, κρατῆσαι αὐτοὺς, ὥστε παραδῶναι αὐτοὺς τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγέμονου, ἐφ' ᾧ δίκας δοῦναι, καὶ ὄψαι τοῖς μαροῖς θεοῖς, ὡς καὶ αὐτοί.

E

6 Ἀκούσασα δὲ ἡ ἀγία τοῦ Θεοῦ δούλη τὴν ἐνεδρα- παραγίνεται πρὸς ἀνθρώπων τινα θεοσεβῆ, καὶ συμ- βουλευσαμένη μετὰ τῶν τοῦ Θεοῦ δούλων, λέγει αὐτοῖς: Τέκνιά μου ποδευόμενα, ὁ καιρὸς χαλεπὸς ἐστίν, δεῦτε ὑποχωρήσωμεν ἐκ τῶν τόπων, καὶ περαιδωμένον εἰς τοὺς ἰδίους τόπους, ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν πονηρῶν καὶ φάλων ἀνθρώπων. Οἱ δὲ οὐχ ὑπήκουσαν τῇ συμβουλῇ αὐτῆς, ἀλλ' ἠρμήσαντες ἐπορεύθησαν ἐν Ταρσῷ τῇ πόλει· ἡ δὲ μαλλον ἐξήτει τὸν ἔρημον καὶ ησυχον διάγειν τόπον· πάντων δὲ παρακαλούντων, καὶ αἰτούντων αὐτῆς τὰς ὁσίας εὐχάς, κλίνας τὴν κεφαλὴν ἐπὶ ὄρας πολλὰς μετὰ θαυμάσιον ἰκέτευε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν λέγουσα· ὁ Θεὸς ὁ πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, καὶ εἰς αἰῶνας διαμένων. Ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ.

7 Ὁ Θεὸς ὁ ἐξαποστείλας τὸν μονογενῆ σου Παῖδα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἰόμενον πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν, καὶ ἐξαιρούμενον ἐκ θανάτου, μετατίθεντά δὲ εἰς ζωὴν τοὺς πιστεύοντάς εἰς αὐτόν· αὐτὸς καὶ νῦν Δέσποτα δὸς τῇ δούλῃ σου ἅμα τοῖς σοῖς παῖσιν Πάππᾳ, Πατέρᾳ, καὶ Φιλοκῆρι ἐπὶ τῷ σῷ ὀνόματι πᾶσαν νόσον ἐκ τῶν σῶν πλασματῶν ἀπελαύνει, καὶ πάντων εἰπόντων τὸ Ἀμήν, μετὰ θαυμάσιον ἀνεχώρησαν δοξάζοντες τὸν Θεόν· οἱ δὲ δού- λοι τοῦ Θεοῦ ἐπορεύθησαν ἐν τῷ τόπῳ, ᾧ προέειπεν· ἡ δὲ ἀγία Ζηναΐς ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ κατὰ Βορρῶν ἀγριδίου, ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἦλθεν εἰς τὸν ἴδιον οἶκον ἐχάρη, καὶ κλίνας τὰ γόνατα, μετὰ θαυμάσιον προσήγετο λέγουσα· Κύριε ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ, καὶ τοῦ σπέρμα- τος αὐτῶν τοῦ δικαίου, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι πάντοτε μου ἐπήκουσας, καὶ ἐν τοῖς ἀσθενούσῃ, καὶ ἐν τοῖς ἐνεργουμένοις ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, ἔντε ἀνδρασί, καὶ γυναῖδι, καὶ ἐν τοῖς καταβαρέσι, καὶ ἐν τοῖς νηπίοις, καὶ ἐν τοῖς κήνεσι, καὶ ἐν ὅπασιν.

F

8 Καὶ νῦν Δέσποτα φιλόδραπε παράσχου μοι τὴν χάριν ταύτην διὰ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, Κυρίου δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ῥύσαι με ἀπὸ τῶν ἀνομίων ἀνδρῶν, καὶ σῶσον με διακτῆρσον μέχρι τέλους, ἐξελοῦ με ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, καὶ εὐθέως ὄψασθαι αὐ- τῇ

A τῆ γέγονεν· καὶ ἤκουσεν φωνῆς ἐξ οὐρανοῦ λεγούσης· ἀνάστα Ζηναΐς, εἰσηκούσθη ἡ δεήσις σου, καὶ ἀναστᾶσα περιπάτει δοξάζουσα τὸν Θεόν, ὅτι πάντα παρέσχεν αὐτῇ· περιπατούσης δὲ αὐτῆς, ἐπάτησεν ἀκαυθῶν ἐπὶ τὸν δεξιὸν πόδα καὶ ἐκάθισεν λαβεῖν τὴν ἀκαυθῶν, καὶ ἀναβλέψασα εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ προσευξαμένη τῷ Κυρίῳ, παρέδωκεν τὸ πνεῦμα τῷ Θεῷ.

9 Καὶ ἦν τις ἀνὴρ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς εὐλαβῆς, καὶ φοβούμενος τὸν Θεόν εἰ τις καὶ ὑπὴρτα αὐτῆ ἐρχομένη ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ· ἐν δὲ τῷ βραδύσῃ αὐτῆν, ἐξῆλθεν πρὸς συνήθειαν ὑπαντῆσαι αὐτῇ, καὶ ἶδε τὸ ἅγιον αὐτῆς· λέψανον κείμενον, καὶ ἤρην τὴν φωνὴν αὐτοῦ εἰς ὕψος, καὶ ἐβόησεν λέγων· Ἐν τούτῳ ἔργῳ ὅτι ὁ Θεὸς οὐκ ἀπέλει τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀπὸ σοῦ, κυρία μου, καὶ βαστάσας τὸ ἅγιον αὐτῆς· λέψανον, ἔδωκεν ἐν τῷ καιρῷ μνημείῳ τῷ ὄντι ἐν τῷ σπηλαίῳ οὗτῃ. Οὐ διέλιπεν δὲ, οὔτε τὴν φωταγαγίαν παιῶν, οὔτε θυμῶν, τὸ ὅσιον αὐτῆς· λέψανον μέχρι τῆς αὐτοῦ τελευτῆς· ἐγένετο δὲ κοιμηθῆναι τὸν τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπον, καὶ οὐδεὶς ἔτι ἐδωμά, ὅτι ὁ τόπος ἔρημος ἦν καὶ βοσκήματα ὄνοκονταύρων.

B

10 Ἐγένετο οὖν ἐν τοῖς ἐσχάτοις χρόνοις ποιμένας βόσκων ἐν τῷ τόπῳ, οὗ ἦν τὸ μνημεῖον τῆς ἁγίας Ζηναΐδος, καὶ ὄντων αὐτῶν ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ καὶ βοσκόντων ἐπορεύθη ἐν τῶν παιδιῶν ἐπὶ τὸ μνημεῖον τῆς ἁγίας, καὶ καθέσθην παρὰ τοὺς πόδας τῆς ἁγίας ὑπνωσεν· ἐν δὲ τῷ διυπνισθῆναι τὸ παιδίον, ἀναστὰν ἐπορεύθη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἠσθένησεν ἡμέρας τρεῖς, καὶ εἶπεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ· Τί ἐστὶν ἡ μαλακία ἢ συμβεβηκία σοι, τέκνον; καὶ εἶπεν τὸ παιδίον, πάτερ; ἀκήρῃα παρὰ προβεβηκίτων ἀνδρῶν, ὅτι ἐστὶ μνημεῖον κατὰ Βορρῶν ἐπιλεγόμενον τῆς ἁγίας Ζηναΐδος, καὶ ἐπὶ ἀπῆλθον· καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεσθῆναι με ἐκεῖ, καὶ ὑπνώσαι ἐμαλακίσθην.

11 Ὁ δὲ πατὴρ τοῦ παιδίου ἐγνωκῶς τούτου, καὶ παραλαβὼν τὸν παῖδα, καὶ πάντας τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ δώρατα πολλὰ καὶ ὄρνυ* λευκῆν, ἐπορεύθη ἐν σπουδῇ ἐπὶ τὸν τόπον, καὶ ἰδὼν ὁ παῖς, μᾶλλον δὲ καὶ ἐπιγυροὺς τὸν τόπον, ὄρνυ* προσκύνησεν, καὶ παραχρῆμα ὕψους ἐγένετο ἀπὸ τῆς νόσου, ἧς κατείχετο· θεασάμενος δὲ ὁ πατὴρ τοῦ παιδὸς τὸ γεγονός, προσκύνησεν μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ μετὰ τοῦ παιδός, αἰῶν καὶ εὐλογῶν τὸν Θεόν ἐπὶ πάντι, οἷς ἶδεν μεγάλοις θαυμασίοις γενωαμένοις ὑπὸ τῆς δούλης τοῦ Θεοῦ.

C

Ἐτελειώθη δὲ ἡ ἁγία καὶ ὅσα Ζηναΐς μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἰά, προσβεβούσα ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου εἰρήνης τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

tur et statim visio ipsi facta est ac audivit vocem e caelo dicentem : " Surge, Zenais, exaudita est " oratio tua ; " et cum surrexisset, obambula- bat benedicens Deum, quod ei cuncta prae- buisset, dumque obambulare, spinam pede dextro pressit, et, ut spinam evelleret, consedit, conspiciensque in caelum et Dominum orans, spi- ritum Deo tradidit.

A. ANONIMO.

9 Erat autem et in domo ejus vir quidam religiosus ac Deum timens si quis, eique, domum revertenti, obviam procedebat; cum vero illa sero demoraretur, is, ut de more ei obviam procederet, exivit et sacrum ejus cadaver jacens conspexit vocemque in altum levavit et clama- vit dicens : in hoc novi, quia non amovit Deus manum suam a Domina mea, sublatumque sa- crum ejus cadaver in novo monumento, quod erat in ejus spelunca, deposuit. Sacrum autem ejus cadaver et lumina accendendo et suffiendo honorare usque ad obitum suum hand destitit; factum est autem, ut homo Dei moreretur, nul- lusque id amplius, quod locus esset desertus Onocentaurorumque g, qui ibidem pasceban- tur, receptaculum, suffiebat.

in novo monu- mento sepe- litur,

9

10 Novissimis igitur temporibus accidit, ut in loco, ubi sanctae Zenaïdis monumentum erat, opiliones pascerent, cumque hi essent in loco illo ac pascerent, puerorum unus Sanctae monu- mentum est ingressus, sedensque ad Sanctae pedes somnum cepit; cum autem expergef- actus esset puer, surgens ad patris sui domum se contulit tribusque diebus aegrotavit dixitque pater ejus : Qui est languor, qui tibi obvenit, fili, dixitque puer. Pater, monumentum, quod S. Zenaïdis dicitur, versus Borealem plagam situm esse, a viris aetate provecitis intellexi eo- que ivi, factumque est, ut, cum ibidem sederem ac somnum caperem, languore fuerim correptus.

E ad quod diu post puer, cum morbum id ingressus con- traxisset,

cum patre, ut Sanctam vene- retur, acce- dens, sanitati restituitur.

F

11 Pater autem pueri cum id audivisset, et puerum et omnes, qui in domo ejus erant, et multa dona et Gallinam candidam h accipiens, cum festinatione venit ad locum, vidensque puer meliusque etiam cognoscens locum, cursu festinans veneratus eum est, statimque a mor- bo, quo detinebatur, est sanatus; pater autem pueri videns, quod factum erat, genua sup- plex cum iis, qui ei aderant, flexit ac cum puero in domum suam Deum de omnibus, a Dei Famulae factis, quae viderat, magnis mira- culis laudans et benedicens, est reversus. Obit autem veneranda est sancta Zenais mense Octo- bri die xi, pro pace mundi orans Patrem et Fi- lium et Spiritum sanctum, cui i gloria et virtus in secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Quod si tempus, quo S. Zenais floruerit, Actorum auctor habuisset vel utcumque comper- tum, locum sane quam maxime opportunum, ut id, adhibita aliqua nota chronica, exprime- ret, hic habebat.

b Ceres Graece vocatur Δημήτηρ aut Δήμητρα, hincque formatur vocabulum Δημήτριον, quod, ut Henricus Stephanus in Levico Graeco, a se contexto, docet, significat Cereris lucum seu nemus, dea huic sacrum, cumque, Tarsi aut certe haud procul inde eastitisse vicium, qui a re, quam complectebatur, Demetrias vocabatur, hic indicetur, consecrarium fit, ut Tarsi vel certe haud procul inde Cereris lucus seu nemus, dea huic sacrum, eastiterit. Adhæc, cum a luco illo seu vico, hunc complectente, haud procul abfuisse S. Zenaïdis speluncam, hic pa- riter indicetur, hanc prope urbem Demetriadem, in Thessalia sitam, Menæa et Menologium Sirletianum, perperam, ut apparet, collocant. Ad Comment. prævium num. xi et seq.

c Tres viri religiosi, qui hic, etiam nominantur in Sanctarum nostrarum elogio, e Syna- xario Sirmondiano in Comment. præv. num. 4 translato, ubi cum et pleraque, quæ mox hic de illis aliunde interim haud notis et de S. Zenaïde prolivius narrantur, compendio exhibean- tur,

A. ANONYMUS. *tur, id sane, uti in Comment. præv. num. 17 jam docui, modo præmissa S. Zenaidis Acta ad S. Zenaidem, S. Philonillæ sororem, non autem ad alteram homonymam, spectare, argumento est.*

d *Sanctæ, ut in finem hujusmodi faceret, quod hic dicitur, suggestisse viros religiosos et Sanctos, verosimile non est.*

e *Ita Græcas hæc voces ἐν περιεργαίαις τῶος, pro quarum penultima legi debet περιεργία, interpretatus sum, quod, quamvis περιεργία proprie idem, quod Latine curiositas aut sedulitas superflua, significet, his tamen vocabulis res ab Actorum auctore hic intenta haud sat apte exprimi videatur.*

f *Binas ad Deum orationes, hic et num. præcedenti occurrentes, ab Actorum auctore mere pro arbitrio S. Zenaidi, et quidem sat inepte, esse affectas, apparet indubitatim.*

g *Onocentaurus, quod genus animalis si unquam exstiterit, ex homine et asino, qui Græce ὄνος dicitur, fuerit commixtum, Crateti Pergameno, ex Pythagora, describitur ut verum animal; ast, etsi etiam ex ipsamet sacra Scriptura, id genus animalium dari, probare conetur Hieronymus, idem tamen, quod de Centauris et Hippocentauris, de Onocentauris etiam, videlicet tam hosce quam illos e poetarum dumtaxat fabulis natos, sentiendum, Hofmannus in Lexici sui universalis Continuatione, ad vocabulum Onocentaurus pronuntiat; neque vero immerito, ut mihi apparet; quare Actorum scriptorem hic per Onocentavros, quos memorat, sylvestria et monstrosa animalia, qualium eremus ferax est, dumtaxat intelligere, in animum induco.*

h *Levitici cap. 14, §. 4. leprosus, qui mundatus est, Deo jubetur offerre δύο ὀρνίθια ζῶντα καθαρά, id est, duas Gallinas viventes candidas; hinc autem factum fortassis fuerit, ut Christiani olim vel pro beneficio impetrando vel pro gratiis de jam impetrato agendis Gallinam potius candidam seu albam, quam quæ esset alterius coloris, Deo seu Sanctis subinde voluerint offerre.*

i *Malim hic Græce αἰ, Latine quibus.*

DE SS. NIGASIO, QUIRINO

SCUBICULO SEU SCUVICULO ET PIENTIA MM.

VADINIACI IN PAGO VILCASSINO

C. B.

COMMENTARIUS HISTORICO-CRITICUS

§ I. Ubinam et quando S. Nigasius sit passus, et quam fidem Acta, quæ id sub Domitiano factum statuunt, mereantur.

VEROSIMILIUS
ANNO CIRCA
CELXXVI.
S. Nigasius in
pagi Vilcassini

Vellocasses seu Vellocassi, Velocasses aut etiam (varie enim a variis Gallicæ hujus gentis nomen, a quo regionis, quam hæc inhabitabat, pars paulatim temporis lapsu pagus Vilcassinus seu Vulcassinus simpliciterve Vilcassinum aut Vulcassinum, ac tandem etiam Vexinum fuit vocata, exaratur) Bellocasses seu Bellocassi, præter Rotomagum seu, ut ab aliis scribitur, Rothomagum urbem suam primariam ac quidquid huic circa utramque Sequanæ ripam adjacens territorium Rothomagense seu Rotmense, Gallice le Roumois, nuncupatur, terrarum etiam tractum, qui, Isaram inter et Indellam fluvios interceptus, Sequana ad Meridiem agroque Bellovacensi et Braiensi ad Boream clauditur, incoluere. Populum illum seu potius jam memoratum terrarum ejus tractum, qui, cum sec. x pars ejus una Normannis, parte altera penes Francorum reges remanente, fuisset concessa, in Normannicum et Francicum Vilcassinum seu Vexinum fuit divisus, S. Nicasius seu potius (ita enim et in omnibus prorsus sec. XII antiquioribus, si unum forte Corbeicense, in quo, non secus atque apud multos scriptores recentiores Nicasius scribitur, Hieronymia-

num apud Florentinum apographum exceperis, monumentis litterariis vocatur, et simul a S. Nicasio Remensi nominatenus etiam distinguitur) Nigasius, sanguine suo ibidem, dum Evangelium incolis annuntiat, pro Christi fide effuso, nobilitavit. Ita constans fert traditio, in S. Nigassii Actis infra memorandis etiam consignata, cumque non modo cum Martyrologio Romano hodierno recentiores magno numero, quibus Nigasius hodie inscriptus exstat, Fasti sacri, sed et, qui hisce ac scriptoribus omnibus, de Nigasio ejusque martyrii palæstra locutis, est antiquior, Usuardus juxta ac eruditi unanimi consensu omnes traditioni etiam adstipulentur, enimvero in dubium, quin ibidem ac proin in Rotomagensi, quæ utrumque Vilcassinum seu Vexinum continet, diocesi Nigasius (neque enim vel Galesinius, qui Ecbatanæ in Media, vel Tamaius, qui ex Pseudo-Luitprando prope Villam-Cassinam in Hispania illam hodie signat, audiri hic meretur) martyrio fuerit affectus, revocandum haud videtur.

2 Verum quo id (propius enim determinare Sancti ejusque Sociorum palæstram lubet) Vilcassini seu Vexini loco est factum? In pago isto Vernonem inter et Rupem-Guidonis, Gallice